Vampir

Selo pod svoje uzme strava.

Čim sveti Mihael objavi dvanaestu uru, na vrata kuća netko udara po šest puta. Glas srdit viče: „Otvarajte!"

Nema selu počinka.

Stari ljudi, već gotovo preci, upute: „Idite grobovima!"

Sumnja pada na kćer trgovca žitom Protića. S njom ništa nije bilo uredno: nezakonska kći. O majci joj ni mukajet.

Protića kći bijaše krupna. Vukla je straga za sobom pola bureta. Ona je, misli selo, bila kivna na svaku snašu u koje je lijepa noga ili vitkiji stas.

Protića kći umrla je od sušice, tomu je prošlo godina i godina. No sad na nju prvu pada sumnja.

U slijedu savjeta staraca, trojica viđenijih ljudi obiđu njezin grob. Ništa se ne nađe. Trava pokošena. Tužna vrba, uvijek lijepa, otmjena. Ptice ni gugut. Grob Protića kćeri dakle nije, izvješćuju župljani, otvaran ni iznutra ni izvana. Ona iz groba ne izlazi.

Ali bubri grob oca joj, staroga Protića. A pogreben je istom prije tri tjedna.

Tko je bio taj upravo umrli Protić?

Nije ga selo voljelo.

Trgovac je žitom. Uvijek je ležao na parama. Kupovao bi poslije žetve kad je žita bilo izobilno. Onda ga prodavao, skuplje, kad bi se hambari ispraznili. Mrzili su ga čak i više od krčmara Moše Izaka koji im je davao što su htjeli, ali onda bi ih zapisao u knjigu dužnika. Kao da je Moša neki bog koji daje život na zajam. Onda bi, nakon što su prodali svoju muku, to jest ljetinu, otkupljivali svoj život.

Da je taj rečeni Protić pomagao udovama i siročadi ne samo iz njihova sela, manje se pamti. Da je darovao obje crkve skoro nikako. Doduše, naš velečasni poklonio mu je nekoliko blagoslovljenih svijeća za njegove potrebe.

Takvo nešto, grob što bubri, traži sada odlučne muževe.

Udovac Leib stavlja curetak, svoju kćer, pokraj sebe umotavši je u gunj jer nema je kome ostaviti.

Kad bi ga posao negdje odvukao, ostavlja je kod susjetki. Malešna to mrzi više od svega. Žene su kuhale, prale, uvijek u strci, a nejačad bi ovjesile na kuke, u jutenim vrećicama, ulijevo od štednjaka.

Kći Leibova bila je prestara za kuku na zidu, pa bi čučala, igrala se s mačkama, dosađivala se nasmrt.

No sada se cijelo selo uputi na groblje. Mala su djeca povješana na zid, ali veća idu u povorci s roditeljima.

S njima je i župnik. On je zabranio da se iz sakristije Svetoga Mihaela iznese križ, jer da nije to procesija. Dan sveca zaštitnika sela još je daleko. On pada u jesen zlatnu, u rujan. A sad je zima stisla. To je utoliko dobro što su brazde na cesti, nakon obilnih kiša, smrznute. Ali kola se tresu kao da će se raspasti, jer te su brazde duboke.

Nešto seljaka koji su uranili skupilo se oko groba.

Čeka se župnik. Prote pak nema. Otperjao je negdje u Mađarsku.

Velečasni gunđa cijelo vrijeme o zatucanosti svojih župljana, kako god da se krste. Oni su zapravo šupljani!

Protića grob je uistinu nabubrio. Onako kao što nabubre trbusi blaga koje se prejede djetelinom.

Ali nitko ne može posvjedočiti da je gos'n Protić išao jesti djetelinu.

Pop veli: „To su plinovi!"

„Neka su plinovi", veli puk. „Tvoje je grob očistiti od zle sile koja je nasjela na selo. Sve drugo je naša stvar."

Dva momka, kao odvaljena od brda, razgrnu Protića grob. Zemlja smrznuta, ne predaje lako ono što je njezino.

Ukaže se poklopac lijesa, crn, lakiran. Ime firme *Protić* ispisano je zlatnim slovima, u reljefu. Protić je na posljednje putovanje otišao u prvom razredu. A lijes bio je podstavljen crvenom tkaninom koja je podsjećala na svilu. Tako se putuje Orient-Expressom; tako putuju ljudi novca, veleuspješni ljudi. Tako tijelo svoje pazi onaj Židov Rockefeller koji drži u džepu sve kraljeve svijeta, kao što neki dečkić drži u džepu par filira.

Uklanja se poklopac.

Curetak sveudilj sjedi pod gunjem u očevim kolima, a dva okića gledaju kao da vire ispod golema gljivina klobuka: crvenog s bijelim točkama, ili obratno. Velečasni veli: „Mrtac k'o mrtac!"

Uistinu, leži trgovac Protić u nelošem tamnom odijelu: istoga bi na se navukao da se ide opet ženiti, što mu nije bilo ni nakraj pameti. Ostao je udovac.

Na nogama papuče od krzna.

Hladno je u grobu.

Cijeli se život on tužio na hladne tabane.

Jedan viđeniji seljak u hitnji priđe te velikim zašiljenim kolcem, kako je red glogovim, probode trgovca žitom ispod vrata.

To je u neku ruku nova sahrana! Ne zna se kamo je prota zdimio, naš velečasni veli, službeno, odsutan! U Temišvar, u Mađarsku ili tamo negdje.

Temišvar je grad mađarske revolucije, ali to sad, u vezi s vampirom, ne igra.

Dakle, stvar s novom sahranom stoji do našega popa. On jedini ima sakramente kao i sav drugi pribor svojega zanata.

Ali on veli: „Što sad vi hoćete? Da molimo? Pa da ja velim: Pomolimo se, braćo, za prvoga vampira među nama kojega ćemo probosti kolcem?"

Da bi našao neki kompromis sa skupljenim stadom, velečasni poškropi svetom vodicom iznova zatrpan vampirov grob. „Budimo kršćani!"

Naš je velečasni, uz seljaka koji je izveo što je trebalo onim glogom, bio raskopanom grobu najbliže. Ima ih naime koji su vidjeli da je vampir, prije no što je zatrpan, cijelom selu pokazao tri prsta.

Naš župnik to je uvijek ismijavao kao privid i neistinu.

A on je stajao pored groba, za razliku od drugih koji su, s razloga sigurnosnih, svjedočili poizdaleka. On je morao još bolje vidjeti to što su vidjeli oni koji su stajali podalje. Vidjeli su i tvrdo ostaju kod svojega. Doduše, palo bi sve to s vampirom u zaborav, da bi odjednom trgovac i opet uskrsnuo. Vampiri, to nije nepoznato, umiru teže od običnog svijeta. Ali ljudi od čina znaju što i kako s njima.

Vrlo blizu stajao je i Adrijan Leib. I njega se pitalo idućih godišta.

Velečasni je, rekli smo, one koji su vidjeli troprstni pozdrav, ismijavao.

Rodbina trgovca Protića se pobunila: Oskvrnuće groba! Kažnjivo djelo, sramota. Kakvo oskvrnuće, pitaju seljaci. Pa pop je grob posvetio svetom vodicom.

Čovjek je naprosto pokopan.

„Vampir nije čovjek."

U trenucima tog sukoba oko groba, Leibova drobna kći već je bila zaspala. Poslije joj je bilo žao. Preko nje u kasnijim vremenima često su slali pitanja ocu o tome je li priča o tri prsta istinita. Ona je uvijek rekla da je već bila zaspala. Nije rekla da ju je stari jednom zamolio: „Nemoj me više nikada to pitati!"

Nastaje rusvaj. Dolazi policija. Ispituju se svjedoci, rodbina traži kod vlasti službeni pregled leša.

U novinama izlaze četiri retka u rubrici „Priposlano". Potpis „m", nitko ne zna tko je taj „m", k tomu pismen. To što krije da je pismen, razumiju. Ali vidjeti ime svojega sela – Klenovci – u novinama samo po sebi izaziva nelagodu. Tomu se dodaje i trunčica ponosa.

Doputuje u selo liječnik na glasu. Vampirima se posebno bavi, o njima piše učene traktate u bečkoj štampi. Niječe ih! Da u prirodi

bubri ovo ili ono, da leševi svetih ljudi kadikad odbiju raspasti se, ali u principu ne bubre, da je milost Svevišnjega beskrajna i nepojmljiva, ali da se vampiri tu ne smatraju. Crkva i znanost tu idu ruku pod ruku. A to se zbiva rijetko, pa hajde, imajmo malo poštovanja! Velečasni i vampirolog istoga su mnijenja.

Neki su ih vidjeli da zajedno kartaju. S kim kartaš, takav si! Većina u selu ostaje pri svome.

Opet se, po nalogu policije, daju na posao, te otkapaju leš. Liječnik konstatira da se mrtvac uredno raspada, te da ima rupu ispod vrata (ovo je gore objašnjeno, nije predmet istrage).

Ali neki su svjedoci u zapisnik rekli da je mrtvac, netom otkopan, te riješen na uobičajeni način opisan u kronikama, podigao ruku s tri prsta na pozdrav.

Liječnik uz ovo dopisuje u zapisnik: „Šljive u ovom dijelu svijeta najbolje su na svijetu!"

Noćna prepadanja seljaka, a nakon probadanja vampira, potpuno su obustavljena. To je činjenica koje u zapisniku nema.

Počastiše, napiše doktora u kući župnika. Ali taj ostade pri svome. Nesretni vampir iz Klenovaca drugi je put umro, a službenu potvrdu o tome nikada nije dobio: šlamperaj od države!

Nigdje pameti!

U prvoj propovijedi nakon ovoga događaja vampir ne nastupi! Ni spomenut nije.

Izmjenjuju se u crkvi začuđeni pogledi, ali velečasnika nitko ne pita ništa. Pogledi se iz crkve odnose kućama.